

SVETI MIKLAVŽ

SPESNIL IVAN ALBREHT.

Cin, cin, cin, kdo pa gre,
cin, cin, cin, kaj se ve?

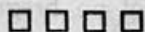
Na srebrnih saneh,
na zlatih saneh,
spredaj je godba,
zadaj je smeh.

Cin. cin, cin, kdo pa gre,
cin, cin, cin, kaj se ve?

Sveti Miklavž bo gotovo to,
da bi imel le dobro roko!

Na srebrnih saneh,
na zlatih saneh,
meni ni nič več
za šalo in smeh.

Da bi le parkelj kje daleč ostal,
da bi me angel sam varoval.

MAJKA IN SMRT.

SPESNIL STANO KOSOVEL.

Prišla je k majki bridka smrt: Tako ga rada jaz imam,
 „Brž sem, brz sem otroka! tako ga oče ljubi;
 Postlala zanj sem tisti vrt, jaz ga ne dam, jaz ga ne dam, —
 ki nihče v njem ne joka.“ nikar ga ne pogubi!“

In prosi majka bridko smrt: In reče majki bridka smrt:
 „Nikar, nikar ne jemlji „Kaj treba mu sladkosti,
 te dušice v svoj tihi vrt, — če s sabo v svoj ga vzamem vrt,
 ostavi jo na zemlji! kaj treba mu dolžnosti?“

Glej, detece užilo ni Jaz sama prva bom sladkost
 nobene še sladkosti, mu in grenkost poslednja,
 kot človek izpolnilo ni proč z mano vsaka bo dolžnost,
 nobene še dolžnosti. in proč bo zemlja bedna!“ —

Pa se do majke skloni smrt
 in vzame ji otroka,
 in ga odnese v tisti vrt,
 kjer nihče več ne joka.

RAČUN BREZ KRČMARJA.

SPESNIL ČIKA JOVA. — POSLOVENIL ALOJZIJ GRADNIK.

Že ko prve so meglice On bi rad na svoje sanke
 na vasico pale, posadil sestrice,
 naš brat Janko si napravil a ko čujejo to one,
 sam je sanke male. se smejó v lice.

Od tedaj, če zjutraj vstane, Janko misli: Tu je božič,
 ali zvečer leže, sneg zdaj priti mora!
 on pri sebi vedno misli: A ko pride, ga pospremim
 Je že, snežec, je že? prav do kolodvora!

In potem spustim na sankah
 se kar dol po bregu!
 Vse pripravljeno že čaka —
 ni sledú o snegu.

SIMON GREGORČIČ

(15. 10. 1844. — 24. XI. 1906)

□□□□

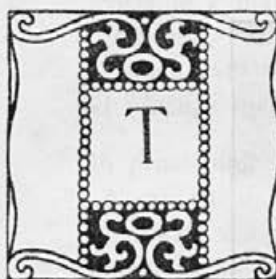
DARITEV.

Daritev bodi ti življenje celo:
 Oltar najlepši je — srcá oltar,
 ljubezen sveta v njem — nebešk je žar,
 Gospodu žrtva — vsako dobro delo.
 O, da srce gojilo bi vsekdar
 ta sveti žar, naj živo bi gorelo,
 enako kresu vedno ti plamtelo,
 Bogu in domu žgalo vréden dar!
 Odločno odpovej se svoji sreči,
 goreče išči drugim jo doseči,
 živeti vrli mož ne smé za sé.
 Iz bratov sreče njemu sreča klije,
 veselje ljudsko njemu v öku sije,
 in tuja solza mu meči srcé!

Simon Gregorčič.

ZGODBE KRALJEVIČA MARKA. FR. MILČINSKI ○○○○○

10. Arbanas Musa.

turčinom je rasel srd zoper kraljeviča Marka.

Zopet se je mudil Marko v belem Sarajevu pri krčmarici Mari, in je sedel in pil junak sredi svojih neprijateljev. Pa se je posrečilo Turčinom, skrivaj so mu mešali vino z devetletno rakijo in je Marko omagal; zaspal je brez vzglavja, na trdi klopi, v hrupni krčmi.

Turčini so ga zvezali, zvezanega vkovali v težko železje in so hiteli ga tožiti in se legati. In car ni mogel drugače, nego da ga je vrgel v temnico, in bi bili skoro nanj pozabili.

Pa jih je kruta sila spomnila kraljeviča Marka.

V ravnem primorju je siloviti Arbanas Musa daleč na okrog strahoval krajino. Zaprl je pota po kopnem in po morju in je plenil vse blago. Sezidal si je trden grad, iz zidu okrog trdnega gradu so molele železne kljuke, kljuka pri kljuki, nanje je obešal carjeve ljudi, age, bege in vezirje, stare Turke in mlade janičarje, niti ni prizanesel carjevemu vnuku, in jih je mučil z nezaslišanimi mukami. Vse primorje je ječalo in se oblačilo v črno od nasilja Muse Arbanasa in od žalosti za njegovimi žrtvami; jokaje je klicalo carja na pomoč.

Čul je car in čutil nasilje. Pozval je vezirja Mustafa, dal mu je tritisoč izbranih vojakov in ga poslal, da ukroti besnega Arbanasa. Ali je dočakal zviti Arbanas vezirja v zasedi, ko se ga ni malo ni nadejal. Iz zasede mu je pokončal z majhno peščico svojih ljudi vso obilo vojsko do zadnjega moža, vezirja pa je ujel živega. Izteknil je vezirju oči, zvezal mu na hrbtu roke, pod konjem noge in ga poslal carju, da mu sporoči žalostni konec njegove vojske in nepremagljivo moč Muse Arbanasa.

Car se je prepadel, ko je videl vezirja in slišal njegovo vest. Po redu je klical junake in obetal neštete blaga onemu, kateri bi premagal Muso, pogubil ga ali ga ujel živega. Javljali so se junaki, odhajali v ravno primorje, nobenega ni bilo več nazaj.

Pričelo je skrbeti carja za krono in za glavo in je mislil in razmišljal, kje bi našel onega, da bo kos objestnemu in neugnanemu nasilniku.

Ni našel rešilne misli. Pa mu oglase sluge starega turškega svečenika, hodžo Čupriliča, ta da prosi pred carja in ga ni moči odpraviti.

Car dovoli, privedo ga in hodža, stara glava, se vrže pred carjem na tla in govori in mu pravi: „Svetla krona, mogočni gospodin car, ali smem, da povem besedo? Hude so krivice, ki se gode v ravnem primorju, še hujši je oni, ki jim je začetnik. Le eden je, ki bi mogel in bi naredil konec krivicam in krivičniku: to je kraljevič Marko, nad njega ni junaka na svetu.“

Car je povetil glavo, po licu so se mu vlile vroče solze in tiho je dejal: „Starec, kaj me spominjaš Marka, davno je mrtev, davno so mu strohnele kosti, preteklo je že tri leta in več, odkar sem ga vrgel v temnico.“

Ali je govoril sivi hodža in je velel, naj car pošlje slugo, in so šli in so odprli temnici vrata — notri je ležal kraljevič Marko in še je bil živ.

Privedli so ga pred častitega carja. Do črne zemlje so mu padali lasje, do nog ga je zagrinjala brada, nohti so mu bili zrasli, da bi mogel ž njimi orati. Vлага od kamenja pa ga je bila potrla, temno mu je bilo lice kakor siva skala.

Zavzel se je car in uplašil, ko je videl kraljeviča Marka takega: „Si živ še, Marko?“

Odgovoril je Marko: „Sem živ, komaj da sem.“

Vlel mu je car, naj sede, pa mu je razložil krivice, ki jih počenja Arbanas Musa, in še ga je vprašal, ali bi hotel in se lotil, da gre v ravno primorje in pogubi nasilnega Arbanasa; v zahvalo da dobi blaga, kolikor si ga bo sam želel, poleg blaga tri najlepše gradove.

Mu veli kraljevič Marko: „Pri Bogu pravičnem, car in gospodar, vlažno kamenje tvoje temnice mi je potrla zdravje in moč. Uboge mi oči niti ne strpe več belega dne, kako naj se lotim boja z junakom Arbanasom! Moj car in gospodar, daj, posadi me najprej v krčmo, da primaknejo predme močnega vina, tolstega mesa in belega hleba! Ko posedim nekaj dni, potem ti odgovorim, ali bom za kaj in kdaj.“

Car je ukazal in so prišli štirje mojstri brivci, eden je Marka mil, drugi ga je bril, tretji mu je strigel lase, četrti je nohte rezal Marku. Bogato so ga oblekli, potem so ga vedli v novo krčmo in ga posadili za belo mizo, da mu nosijo pila in jela, da se mu okrepi oslabeledo telo.

Tri dolge mesece je sedel kraljevič Marko za nikdar prazno mizo, počasi sta se mu vračali zdravje in moč, tedaj ga je pozval car in ga vprašal: „Ali si okreval, sinko, ali si se okrepil, da boš za boj? Boli me neznošno gorje, ki ga trpi nesrečno primorje.“

Je odgovoril kraljevič Marko: „Ukaži, da mi doneso suhe drenovine, devet let da je ležala in se sušila pod strešjem, potem spoznam, potem povem ali sem kos boju ali ne.“

Prinesli so mu, kakor je velel, vzel je kraljevič Marko drenovino, stisnil jo z desno roko in se mu je suha strla na drobne kosce.

Marko je zmajal glavo in je dejal: „Ni še dozorel moj čas, še se mi niso sile povrnille vse, mesec dni še čakaj, car in gospodar!“

Potekel je mesec, pa ko je sedaj Marko stisnil suho drenovino, ni je le zmel na droben prah, izšel je iz nje še tri kaplje vode.

Tedaj je Marko rekel carju: „Dospel je dan, da se pogledava z Muso Arbanasom.“

Prva mu je bila skrb za orožje.

Živel je kovač, ime mu je bilo Novak, nikdo ni boljšega orožja koval od njega. H kovaču Novaku je stopil kraljevič Marko in mu ukazal, da mu skuje sabljo, kakršne še ni nikdar nikomur, sabljo za glavo silnega Arbanasa Muse.

Vrgel mu je trideset cekinov in mu dal roka tri, štiri dni. Preteklo jih je šest, pa je prišel in je vprašal: „Kovač Novak, ali si sabljo skoval?“

Mu jo prinese kovač in še ga vpraša kraljevič Marko: „Kovač Novak, ali je dobra?“

Odgovori kovač: „Tu je sablja, tu je naklo, poizkusi, kako ti služi!“

Pa je kraljevič Marko v desnico vzel sabljo in jo zavihtel. Kakor strela je udarila v naklo in ga presekala na dvoje. Pogledal je sabljo, ni se ji poznalo sledu od udarca. „Pri Bogu mi povej resnico, kovač Novak, ali si kdaj komu boljšo že skoval sabljo?“

Kovač Novak se je smehljaj. „Ko me vprašuješ, ti odgovarjam. Da, skoval sem boljšo sabljo boljšemu junaku, Arbanasu Musi. Ko je udaril po naklu, je razsekal naklo, a pod naklom še trdi kamen do tal.“

Je dejal kraljevič Marko: „Nastavi roko, kovač Novak, da prejmeš zaslužen nagrado!“

Prožil je roko kovač Novak, a je dobil po njej plačilo krvavo z ljuto sabljo. „To je zato, kovač Novak, da ne kuješ več sablje ne boljše ne slabše, ne za boljšega junaka ne za slabšega. Eto ti sto zlatih cekinov, ne bo ti treba prositi, dokler boš živ!“

Kraljevič Marko je zasedel šarca in odjahal v ravno primorje na junaški boj z Arbanasom Muso. V zoro tretjega dne so mu ga izsledile oči. Na vrancu je sedel z nogama navskriž, svoj silni buzdovan je metal v oblake in ga lovil v roko. Za kraljeviča Marka ni imel pogleda ni s krajem očesa.

Prijaše mu bliže kraljevič Marko, tako blizu, da mu je šarec stopil na senco: „Holaj, junak Musa, ukloni se mi s pota, ukloni se mi in pokloni!“

Odgovoril mu je Musa: „Poznam te, kraljevič si Marko. Ne išči boja kraljevič Marko! Draže mi je, da pojaševa na rujno vino in žolto rakijo. Pomni, kaj ti pravim: car ni hvaležen! Devet sem mu služil let pa si nisem prislužil ne orožja ne kopja niti ne plašča. Ni ti se ne nadaj zahvale!“

Kraljevič Marko mu je zaklical v drugič: „Junak Musa, ukloni se mi s pota in se mi pokloni!“

Mu je odgovarjal Arbanas Musa: „Kraljevič Marko, ne išči z menoj boja, ako nisi naveličan življenja! Ne misli, da se ti uklonim! Rojen si bil v gradu kraljevem, na mehki blazini, povijali so te z zlato svilo, hranili te z medom in sladčico. Meni pa je bila mati pusta pastirica, v trdo haljo me je zavijala v mrzli zimi, z robido bodečo me povijala, z ovčjim mlekom me pojila. Pa me je vendar učila in zaklinjala moja mati, naj se nikdar nikomur ne uklonim z nobenega pota.“

Mu je v tretjič zaklical kraljevič Marko: „Junak Musa, ukloni se mi s

pota in se mi pokloni, pokloni se mi in vdaj! Ali se mi postavi nasproti na junaški boj!"

Musa je začul Markove besede in se je z grohotom zasmel. Spodbodel je konja vranca, da se je razigral daleč po širokem polju, pa že se je v diru vračal, da se postavi kraljeviču Marku nasproti na junaški boj. Kakor iz trde skale mu je stal vranec in se ni genil.

Dobro je nameril kraljevič Marko bojno kopje, da mu ne zleti previsoko ne prenizko, ampak pogodi Muso naravnost v srce.

Toda je bil vranec pod Muso večš junaškemu boju, Marko je vrgel, vranec je skočil v viš, pod vrancem je zletelo Markovo kopje.

Zdaj je meril Musa in vrgel. Ali je bil tudi šarec pod Markom vaje boju, zleknil se je po zemlji kakor šarena kača, preko Markove glave je cilj zgrešilo Arbanasovo kopje.

V zeleni travi sta ležali bojni kopji, brez rane sta bila junaka.

Ročno sta oba potegnili okovani sablji in se naskočila. Treskalo je jeklo, plamen je švigal izmed udarcev, izlomila sta si dobra junaka z dobrima sabljama dobri sablji do držaja in do desne roke, na devet kosov se je razletela sablja kraljeviča Marka, na trideset sablja Arbanasa Muse. V zeleni travi sta ležali obe, brez rane sta bila junaka.

Še sta popadla vsak svoj buzdovan in se mahala, da je grmelo in bobnelo in je jeka odgovarjala od gore. Buzdovanoma so se polomila zlata peresa, vrgla sta ju v zeleno travo, ali rane si drug drugemu nista zadala. Pa sta skočila junaka raz konja, s trdo pestjo se prijela za junaške kosti in se pognala po zeleni travi, da se je tresla pod njima zemlja.

Nameril se je bil junak na junaka, črni Musa na mrkega Marka, drug ni mogel ugnati drugega. Rvala sta se kakor besna leva, rvala sta se dolgega letnega dne od hladnega jutra do vročega opoldne. Musi se je cedila bela pena, kraljeviču bela in krvava.

Kraljevič Marko je zbral in napel vse sile, da podere Muso — ni ga premaknil ne za las. Odnehajo kraljeviču Marku trudne kite, tedaj se vrže nanj s težo svojega telesa Musa, z jekleno ga objame silo in Marko omahne v zeleno travo. Zmagovito je zarjul Musa in kleknil Marku na prsi, da mu konča mlado življenje.

Kraljevič Marko je zaveknil: „Kje si danes, posestrima mila? Ali mi nisi obljubila pri Bogu, da se mi znajdeš v pomoč, kadar mi bo sila najhujša? Ako mi ne pomoreš danes, nikdar več mi ne bo treba pomoči.“

Iz oblakov se mu je odzval glas: „Pozabil si, brate, mojo prepoved, da v nedeljah ne započenjaj boja. Varuj se, da se ti nedelja sveta ne osveti! In še, brate, ali ne bi bila kraljeviču Marku sramota, da bi dva šla nad enega, ti, junak, in jaz, vila? Pomagaj si sam! Kje imaš skriti svetli bridki kači, ki sem ti ju bila dala mlademu?“

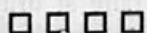
Musa se je zavzel, s kom v oblakih govori Marko. Ozrl se je kvišku. Tedaj pa je Marko brzo izza pasa potegnil skriti svetli nož in Musi razparal prsi od belega grla globoko do droba. Zgrudil se je Musa na kraljeviča, da je stokal kraljevič pod težo njegovega trupla, jedva se je izkopal izpod njega. Kraljevič Marko si je oddihaval od težkega boja. Sedel je poleg premaganega sovražnika in gledal mrtvega junaka, kakšen je bil ustvarjen: trojna je imel rebra, pod rebri tri srca, eno je bilo krvavo in mrzlo kakor mrzli kamen, drugo je še bilo, na tretjem je spala ljuta kača.

Marko je uzrl spečo kačo; da jo prežene, je zgenil mrliča poleg sebe. Kača se je zbudila, a ko se je zbudila, se je mrtvega Muse telo zvilo kakor v krču in se pognalo kvišku in se je mrtvi junak v grozovitih skokih metal po zeleni ledini. Kača pa je izpregovorila in rekla Marku: „Hvali Boga, kraljevič Marko, da se nisem prej zdramila, ko je bil Musa še živ! Stotero gorjé tedaj tebi, ne bi bil odnesel žive glave!“ To je rekla in odletela v planino.

Živega Muse se ni bil bal kraljevič Marko, mrtvega ga je bilo groza.

Porušil je Musin grad, nakopičeno blago razdelil vdovam in sirotam v ravnem primorju, z Musino glavo se vrnil pred carja.

Car ga je zahvalil in počastil z neštetim blagom in vrhu blaga s tremi gradovi, ali Marku ni bilo mari darov, hitel je v beli Prilip, da pozdravi staro majko in preljubo sestro Baro.

PEDENJ - ČLOVEK V GOSTE GRE.

SPESNIL IVAN ALBREHT.

Pedenj - človek v goste gre
in napije se vode,
potlej sreča petelina,
ki mu brž ponudi vina.

Pedenj - človek, joj, hudo,
glava ga boli močno!
Ker ne zna nič več hoditi,
mora v gozdu odpočiti.

Komaj leže, že zaspi, —
ali zdaj volk prileti. —
Pedenj - človek preč je, preč,
in nikdar ne bo ga več.

„Car je obljubil, da bo dal tistemu svojo hčer, ki mu zgradi letečo ladjo.“

„Ali ti znaš zgraditi takšno ladjo?“

„Nak, ne znam.“

„Zakaj pa potem greš?“

„A, Bog vé.“

„No, če je temu tako,“ pravi starček, „pa sedi k meni! Bova skupaj počivala in kaj malega založila. Vzemi, kar imaš v torbi.“

„Ali mene je sram pokazati, kaj je v njej.“

„Nič zato, samo vzemi! Kar je Bog dal, to bova tudi pojedla.“

Neumni razveže torbo in ne veruje svojim očem. Mesto črnih kolačev vidi bele žemljice in raznega prigrizka. Ponudi starčku.

„Vidiš,“ mu reče starček, „da Bog ljubi neumne. Ako te mati tudi ne ljubi, pa ti vseeno nisi prikrajšan. Daj, da se napijeva medice!“ —

V steklenici je bila naenkrat mesto vode — medica; napijeta se, okrepčata in starček reče neumnemu:

„Zdaj pa me poslušaj!“

Pojdi v gozd, stopi k prvemu drevesu in se trikrat prekrižaj! Udari po drevesu s sekiro, a sam pade znak na zemljo in čakaj, dokler te ne zbude. Tedaj boš zagledal pred seboj takšno ladjo, sedi vanjo in leti, kamor treba, a na potu vzemi vsakega k sebi, kogar srečaš.“

Neumni se zahvali starčku, se poslovil od njega in gre v gozd. Pride k prvemu drevesu in stori vse, kakor mu je bilo rečeno. Trikrat se prekriža, udari po drevesu s sekiro, pade znak na zemljo in zaspi. Kmalu nato ga začne nekdo buditi. Neumni se prebudi in zagleda ladjo izgotovljeno. Ne da bi dolgo premišljeval, sede vanjo — in ladja poleti po zraku. Leti, leti, glej — dol na cesti leži človek in uho je pritisnil k vlažni zemlji.

„Zdravo, boter“, zakliče neumni nad njim.

„Zdravo, sinko“, odgovori tisti človek.

„Kaj pa delaš?“

„Poslušam, kaj se na svetu godi.“

„Sedi z menoj v ladjo!“ Ta se ni ustavljal, sede v ladjo in odletita naprej. Letita, letita, glej, tam doli gre človek po eni nogi, a drugo ima za uho privezano.

„Zdravo, boter, zakaj pa skačeš po eni nogi?“

„Ako bi drugo odvezal, bi z eni korakom ves svet prehodil.“

„Sedi k nama!“

Ta sede in odlete naprej. Lete, lete — glej, doli stoji človek s puško, meri, ali na kaj — to se ne ve.

„Zdravo, boter, kam pa meriš? Saj ni videti niti ene ptice.“

„Seveda! Ali misliš, da bom jaz streljal od blizu! Jaz streljam na zver ali na ptico, ki je nad tisoč kilometrov od tukaj proč.“

„Sedi k nam!“

Sede in vsi odlete naprej. Lete, lete, glej — tam doli nese človek na hrbtu polno vrečo kruha.

„Zdravo, boter, kam greš?“

„Grem, pravijo, da dobim kruha za obed.“

„Saj ga imaš polno vrečo na lfrbtu.“

„Kar ga imam tukaj, tega ni zame niti za en grižljaj.“

„Sedi s nam!“

Požeruh sede v ladjo in polete dalje.

Lete, lete — glej, gre človek okoli jezera.

„Zdravo, boter, kaj iščeš?“

„Pil bi, ali vode ne najdem.“

„I, saj je pred teboj celo jezero! Zakaj ne piješ?“

„E, te vode ni zame niti za požirek.“

„Sedi torej k nam!“

Oni sede, in zopet polete naprej.

Lete, lete, glej — tam gre človek v gozd, a na ledjih nese butaro drv.

„Zdravo, boter! Zakaj nosiš drva v gozd?“

„To niso navadna drva.“

„Kakšna pa so?“

„Kakšna! A ko jih razmečeš, takoj vstane cela vojska.“

„Sedi k nam!“

On sede in polete dalje.

Lete, lete, glej — človek nese otep slame.

„Zdravo, boter! Kam neseš slamo?“

„V vas.“

„Kaj nimajo v vasi dosti slame?“

„Ali to je taka slama, da ti je od nje takoj mraz, ako jo razmečeš; pa naj bo še tako vroče leto, se napravi sneg in led.“

„Sedi tudi ti k nam!“

„Pa dobro!“

Tega so zadnjega srečali! Skoro nato prilete do carskega dvorca. Car je ravno takrat sedel pri obedu. Zagleda letečo ladjo, se začudi in pošlje svojega slugo, naj vpraša, kdo je priletel na tej ladji.

Sluga stopi k ladji, vidi na njej same kmete, pa jih niti ne povpraša. Vrne se v sobo k carju in mu pove, da na ladji ni niti enega gospoda, temveč so sami preprosti ljudje.

Car je bil mnenja, da ne gre, da bi dal hčer navadnemu kmetu za ženo in začne premišljevati, kako bi se rešil takšnega zeta. In se spomni:

„Naložil mu bom različna težka dela.“ Takoj pošlje k neumnemu naročilo, naj mu še pred koncem obeda preskrbi zdravilne žive vode.

Še ko je car svojemu slugi dajal zapoved, je že slišal tisti, ki je vse vedel, kaj se godi na svetu, carjev govor in je povedal neumnemu.

„Kaj bo pa zdaj z menoj?“ pravi. „Niti v celem letu, mogoče niti vse življenje ne najdem takšne vode.“

„Ne boj se,“ mu reče brzonogi, „to bom že jaz zate opravil.“

Pride sluga in naznani carjevo zapoved.

„Le povej, da bom prinesel,“ odgovori neumni, a njegov tovariš odveže svojo nogo od ušesa, zbeži in v trenutku zajame zdravilne žive vode.

„Eh, saj je še čas, se bom že vrnil v pravem času,“ pomisli, sede pod mlin, da bi malo počil, in zaspi.

Car bože kmalu odložil žlico, a njega še zmeraj ni in ni; vsi na ladji so že v skrbeh. Tisti, ki je vse slišal, pritisne uho k vlažni zemlji, posluša in reče:

„Glej ga! Zaspal je pod mlinom.“

Strelec naglo zgrabi puško, počí v mlin in prebudi brzonogega. Brzonogi steče in v trenutku prinese vode. Car še ni vstal od mize, a njegova zapoved je že izpolnjena, da ni mogoče boljše.

Ni druge. treba mu naložiti drugo delo. Car zapove, naj rekó neumnemu:

„No, ako si že tako zvit, pa pokaži svoje junaštvo! Pojej s svojimi tovariši za obed dvanajst pečenih volov in dvanajst vreč pečenih hlebov.“

Prvi tovariš sliši in pove to neumnemu. Ta se prestraši in reče:

„Saj niti enega hleba ne morem pojesti za obed!“

„Ne boj se,“ odgovori požeruh, „meni bo še premalo!“ Pride sluga, naznani carsko zapoved.

„Dobro,“ reče neumni, „kar prinesite, bom že pojedel!“

Prineso dvanajst pečenih volov in dvanajst vreč pečenih hlebcev. Požeruh pojé vse sam.

„Ej,“ pravi, „to je malo, lahko bi bili več dali.“

Car zapove, da nalože neumnemu, naj izpije štirideset sodov vina, vsak sod po štirideset veder. Prvi tovariš, tisti, ki je vse slišal, pove neumnemu carski ukaz.

„Hoj, saj niti enega vedra ne izpijem naenkrat.“

„Ne boj se,“ pravi tisti, ki si z jezerom ni mogel utolažiti žeje, „bom že jaz vse izpil; še premalo bo.“

Nalijejo z vinom štirideset sodov, in žejni človek popije vse do zadnje kapljice.

„Še premalo mi je,“ reče. „Še bi pil!“

Potem zapove car neumnemu, naj se pripravi na ženitovanje, naj gre v kopelj, da se okopa; a banja je bila od litega železa, in to dá car žarko razbeliti, da bi neumni v njej v trenutku izdahnul. Razbelili so banjo, da je vsa žarela, in neumni gre, da bi se skopal, a za njim gre kmet s slamo, ki jo je treba razmetati.

Zapro oba v kopalnico; kmet razmeče slamo — in naenkrat je tako hladno, da je voda začela zmrzovati, komaj se je neumni skopal. Moral je na peč, da se ogreje; tam je preležal vso noč. Zjutraj odpro kopalnico, a neumni leži živ in zdrav na peči in poje pesmice.

To povedo carju; ta se razžalosti in ne vé, kako bi se rešil neumnega. Misli in misli in zapove, naj postavi cel polk vojske, a sam pri sebi pravi:

„Odkod bo navaden kmet vzel vojsko? Tega gotovo ne bo izvršil.“

Ko to neumni izve, se prestraši in reče:

„Zdaj sem pa izgubljen! Vi ste me, bratje, rešili iz nezgode ne samo enkrat, ali zdaj očitno, ni več pomoči zame.“

„Aj ti!“ se oglasi kmet z butaro drv, „name si pa pozabil? Spomni se vendar, da sem jaz mojster v takem poslu in ne boj se!“

Pride sluga in naznani neumnemu carski ukaz: „Ako hočeš, da se oženiš s carično, postavi do jutri cel polk vojske.“

„Dobro, pa jo bom postavil! Ali ako se bo car še potem obotavljal, mu bom vzel z vojsko vse carstvo njegovo in carično povrhu.“

Ponoči gre kmet z butaro drv na polje, in jih razmeče na vse štiri strani. Takoj vstane nešteta vojska — konjenišvo in pehota in topničarji.

Ko zjutraj car to vidi, se silno preplaši. Hitro pošlje neumnemu dragoceno obleko in zlato verižico in sijajen nakit. Poprosi ga, naj pride takoj na dvor, da se poroči s carično. Neumni se ozaljša in dene nase verižico in ves dragoceni nakit in glej — takšen junak je, da ni mogoče povedati!

Stopi pred carja, oženi se s carično, dobi veliko doto in postane pameten in moder. Car in carica in carična — vsi so ga radi imeli.

DEKLICA IN PALČEK. (KOROŠKA). - PRIPOVEDUJE IV ALBREHT.

Velika je mati z deklico, siroto neboljeno. V delu trdem so jima dnevi potekali, polni žalosti in nadlog. In prišla je zima, mraz in sneg, hudi časi za mater in deklico. Bolezen je na okno potrkala, s koraki velikimi v hišo prišla in je mater na postelj privezala. Deklica ji je stregla noč in dan in ni se ganila od postelje v stran. S solzami je materi čelo hladila, s solzami ji je žejo pekočo gasila:

„O mati, mati, mamica, ko bi le jaz sirota vedela, kaj vam spet ljubo zdravje da!?“

Mati je žalostno vzdihnila, na okno pa je ptička zlata prišla; z zlatim se kljunčkom pogladila in je dekle - siroto navadila.

„Jaz pa vem, jaz pa vem, deklica, kaj tvoji materi zdravje da: če v gozdu maline rdeče dobiš, bolezen od matere prepodiš.“

Ptička je rekla in odfrlela, dekle - sirota pa je zaihtela:

„V gozdu je zima, sneg in mraz, kako malin rdečih dobila bi jaz!“

In še je jokala, ko je odšla in mater samo pustila doma.

A v gozdu, glej, palček zastopi ji pot:

„Kaj ti je, deklica žalostna, da si tako objokana? Je-li te mačeha grda z doma pognala je proč? Ali ti morem priti jaz kako na pomoč?“

Ko je deklica čula besede te, je potožila palčku vse svoje gorje, a palček je rekel in je dejal:

„Čakaj, bom brž malo zimo pregnal.“

Zažvižga prvič — in sneg se stali, zažvižga drugič — malinje se v cvetju beli, zažvižga tretjič — vsevpriek pri malini malina rdi.

„Zdaj stori, kar treba,“ se palček nasmeje, a deklica se od veselja razgreje — in kakor bi trenil, je polna košarica njena. Ko pa se zdaj hoče zahvaliti palčku beseda iskrena, nikjer ni več duha o njem in ne sluha; povsod je le sneg in mraz in zima spet gluha.

Ko dekle z zakladom svojim domov pribeži, se materi vrnejo prejšnje moči. Bolezen mora iz hiše v stran, a z zdravjem se sreča naseli v njih skromni stan.

Simon Gregorčič.

(15. 10. 1844. — 24. XI. 1906.)

Kdo izmed nas ne pozna imena Simon Gregorčič? Mnogokatero njegovo pesem smo brali že v letih svoje prve mladosti, učili smo se je na pamet in jo predavali navdušeno raz šolski oder. Lepe in mehke so bile besede, ki so nam vrele iz ust, kakor je bilo lepo in mehko srce pesnika, ki nam je dal vse to bogastvo. Živo vstajajo pred nami pester slike pokrajine, ki jo je opeval z ljubeznijo naš Simon Gregorčič v svojih nesmrtnih delih. Zato smo ga vzljubili in ga ljubimo še danes. Ljubimo pa ga tembolj, ker nam je v njih govoril o naših gorah in rekah, o naših poljih in lokah, o naših vaseh in in trgih, o vsem tem, kar nas ljubeče obdaja že od rojstva sem in čemur pravimo: domovina! Ljubimo ga tudi za to, ker nam je v teh pesmih pravil o naših ljudeh o naših mislih in čustvih, o naši žalosti in našem veselju, prav o vsem, kar nam je ljubi Bog dal na to življenjsko pot. In še več! Simon Gregorčič se nam zdi kot oče in brat, ker nam je vse to govoril v domači besedi, ki smo jo čuli prvič v domači hiši. Danes, ko praznujemo 15. obletnico Njegove smrti, nam je spomin Nanj svet in tak bo ostal na vekoma!

* * *

Simon Gregorčič se je rodil 15. oktobra 1844. v Vrsnem pod Kinom v mali kmečki hiši. Roditelja sta mu bila Jernej, mali kmet,

in Katarina, preprosto kmečko dekle. Detinska leta je preživel v rojstnem selu, kamor je hodil v šolo k tamošnjemu vikarju Bevku. Po prizadevanju nekega daljnega sorodnika so poslali nadarjenega dečka v Gorico, kjer so ga sprejeli v deško semenišče. Tu se je pridno učil, poleg šolskih predmetov, tudi srbsčine in češčine, ter je prebiral z ljubeznijo slovenske knjige, posebno pa pesi slavnega Prešerna. V teh letih se je v njegovi duši razvnela ona globoka in čista ljubezen do domovine, o kateri je pozneje toliko in tako toplo pel v svojih pesmih. Srednješolske nauke je dovršil z odliko, ter se je za tem posvetil bogoslovju. V mašnika je bil posvečen l. 1867. in je pel novo mašo pri Sv. Duhu na Libušnjem. Leto kasneje je bil nastavljen kot kaplan v Kobaridu, kjer se je spoznal z notarjem Ignacijem Gruntarjem, ki mu je bil vse življenje zvest prijatelj. Iz Kobarida se je preselil 5 let kasneje v Rihenberg na Vipavskem, kje je služboval kot kaplan do l. 1881. Zaradi šibkega zdravja se je dal začasno upokojiti in je živel izmoma v Rihenbergu, v Gorici in na Gradišču. Tu je nastopil zopet službo, si kupil malo zemljišče in si postavil na njem ličen dom, v katerem je prebival do l. 1903., ko se je spet za stalno preselil v Gorico. Tri leta kasneje, 16. novembra 1906., ga je med mašo v domači kapeli zadel mrtvoud in po osmih dneh, 24. novembra 1906., je umrl. Pokopali so ga, kakor je sam želel, pri Sv. Lovrencu na Libušnjem.

Dva godca.

Na Bukovem pri Cerknem sta godla na neki svatbi da godca. Vsak dan sta zaslužila dva „ranjša“. Ko sta delila zaslužek, jima je ostal en vinar. Zanj sta se prepirala in kričala drug v drugega: „Vinar je moj, vinar je moj.“ Krčmar ju je nekaj časa poslušal, ko pa se je naveličal, ju je spodil ven.

Šla sta proti domu. Pot ju je peljala mimo pokopališča. Med potjo se je vlila velika ploha. Godca sta šla vedrit v krsnico. Kmalu za njima je prignala ploha v mrtvašnico še tolpo roparjev. Ko sta jih godca zaslišala, se je skril eden v mrtvašno rakev, drugi pa za bas, ki ga je imel s seboj.

Roparji niso zapazili godcev in so začeli šteti, koliko so naropali. S seboj so imeli pa novinca, katerega so šele učili, kako se mora sukati. Ta se je oziral okrog po krsnici in zagledal v rakvi godca ter si mislil, da je mrlič. In rekel je tovarišem: „Ali naj na tem poskusim, da bom videl, kako mi bo šlo to delo izpod rok?“ Pri teh besedah je zamahnil s sabljo, da bi presekala godca. Ta pa je zavpil: „Vsi mrtvi pomagajte!“ Oni za basom pa: „Ali tudi jaz?“ in je pri tem brcnil v bas, da je zaropotalo po mrtvašnici. Roparji so se prestrašili in zbežali skozi okna in vrata, denar pa so pustili na mizi. Ko sta spravila vsak svoj del, sta se zopet spomnila na oni vinar, ki jima je ostal pri delitvi zaslužka in sta začela zopet kričati drug drugemu: „Vinar je moj, vinar je moj.“

Medtem se je osrčil eden izmed roparjev in se je vrnil do mrtvašnice. Ko pa je slišal

prepir zaradi enega vinarja, je zaklical tovarišem: „Bežimo! Toliko jih je, da še enega vinarja ni dobil vsak.“ Pri tem je pogledal skozi okno v krsnico. Eden izmed godcev ga je hitro zgrabil za glavo. Ko je ropar zavpil, ga je zgrabil za jezik, mu ga nategnil iz ust in ga nato izpustil. Ropar je planil prestrašen za bežečimi tovariši in vpil na vse grlo: „Le la lin, le la lin,“ ker n mogel zaradi nategnjenega jezika izreči: „Le po dolini.“

Godca sta se potem vesela vrnila domov, ker sta se na tako lep način iznebila roparjev in zraven nabrala še precej denarja.

Zapisala Podobnik Angela iz Sp. Idrije.

Moje počitnice.

Ko sem v letošnjem letu končal šolo, sem šel s svojimi starši inestro na Bled, kjer sem prebil dva lepa meseca. Na Bledu je zelo lepo jezero, na jezeru otok na njem pa mala cerkva. V jezeru sem se vsako dopoldne pridno kopal, ob popoldnevih pa sem telovadil na prostem. Bled ima krasne izprehode. Tudi na razne izlete sem hodil. Bil sem že v Vintgarju pri izviru Savice, pri Peričniku in v Aljaževem domu pod Triglavom.

Sedaj se bom prav pridno učil, da bom imel tudi prihodnje leto tako lepe počitnice.

Boris Jeraj iz Rojana.

Prvi sneg.

V nedeljo okrog 8. ure je pričelo deževati. Nebo je bilo prepeženo s temnimi oblaki. Vsi smo se razveselili že dolgo zaželenega dežja, posebno ker ga po tako dolgi suši nismo tako kmalu pričakovali. Nastale so razne

govorice, tako n. pr. da ne bo dežja še celo leto; nekateri so govorili, da ga ne bo še tri leta in šest mesecev, drugi celo, da ga ne bode še celih sedem let. Navsezadnje nam je ljubi Bog poslal blagodejnega dežja in nas s tem rešil gotovega pogina. A ker spremlja sreča povsod tudi nesrečo, tako je tudi s potrebnim dežjem prišla velika burja in pre-zgodnji sneg in pokril naš sivi Čaven. V pondeljek je bilo že zelo mrzlo. Vsi zaviti smo hiteli v šolo. Veter nas je sukal semintja. Prišli smo vsi spehani v šolo, kjer smo se učili potrebnih znanosti.

Bevk Ernest iz Lokavca.

Moj prastric.

Pred poldrugim letom je umrl moj prastric, stric mojega očeta. Gotovo se bodele čudili, dragi stric iz Trsta, ko Vam povem, da je imel ta moj stric 102 leti. Ko je umrl, je bil še čisto zdravega razuma in vedel je povedati celo zgodovino svojega življenja. Njegovi sorodniki pravijo, da bi ne bil še umrl, ko bi ne bilo krute vojne. Kot vsaka hiša na deželi, je bila tudi njihova polna vojkov in ti mu niso dali miru. Ropotanje po lesenih stopnicah je pričelo ob štiri, peti uri zjutraj in je trajalo do pozne noči. Peli, kričali in ropotali so vse dneve. To je pospešilo smrt mojega starega strica, kateri je v svoji pozni, težki dobi potreboval mnogo miru.

Videla sem ga le enkrat. Bil je sključen starček, belih las in snežnobeke brade. Njegova glava je bila podobna kepi snega.

Njegov sin je se aj tudi že sključen starček in šteje 74 let.

Nada Marija Micheluzzi iz Trsta.

Vrnitev očeta iz vojne.

Težko smo pričakovali, kdaj se vrne naš predragi oče domov. Že smo mislili, da ga ne bomo več videli, ker nismo že toliko časa prejeli nobenega pisma od njega. Neke nedelje, ko smo vsi z mamo sedeli pri peči in molili, da bi se vendar enkrat vrnil preljubi oče, se naenkrat odpro vrata in kaj zagledamo! Sam naš oče stopi v izbo. Vsi smo obstali. Naše veselje je bilo preveliko. Ko pa je stopil bližje, smo vsi stekli k njemu, podali mu roke in ga spet poljubili po tolikih letih. Ko se je oče nekoliko odpočil, smo sedli vsi za mizo in ga začeli izpraševati, kako se mu je godilo v tem čas, ko ga nismo videli. Oče

pa je pripovedoval in pripovedoval. Mi bi ga bili poslušali vso noč, da nas mati ni bila zapodila spat. Ko sem tisti večer ležal v postelji, sem si mislil, da bo spomin na ta dan eden izmed najlepših mojega življenja.

Laharnar Mirko iz Ponikev.

Vseh vernih duš dan.

Na praznik vseh svetnikov so začele po litanijah v cerkvi molitve za mrtve. Potem smo šli s procesijo okrog cerkve. Nekaj posebno lepega pa je bilo letos. Namreč petje med molitvami. Videla sem mnogo ljudi, ki so si brisali solze z oči. Drugi dan zjutraj smo šli na pokopališče, katero je bilo vse okrašeno z vencii in šopki. Duhovnik je molil in kropil, prvo sredi pokopališča, potem pa po nekaterih grobovih. Ljudje pa so klečali, mislili na svoje rajnike in se solzili. Videla sem tudi dosti otrok — sirot — kateri so jokali in molili na grobeh svojih staršev. Pokleknila sem z mamo na grob rajnega deda in babice. Med molitvijo so mi pa vedno uhajale misli k onim ubogim sirotam. Zelo sem hvaležna Bogu, da imam še žive starše; pomudila sem se tudi na grobu pokojnega g. nadučitelja. Rajerja, kateremu sem prejšnji dan položila na grob šopek cvetic. Doma sem še celo dopoldne slišala tisto žalostno zvonjenje od sv. Tomaža.

Kompara Ana iz Lokavca.

Igra s prsti.

Kažejo se prsti na roki, prične se pri palcu, in se govori:

Ta pravi: „Jejmo!“

Ta pravi: „Pijmo!“

Ta pravi: „Kje hočemo vzeti?“

Ta pravi: „V materini skrinjici.“

Ta pravi: „Jaz bom pa materi povedal.“ In so ga natepli.

Zapisala Podobnik Helena iz Sp. Idrije.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

V spomin na našega velikega pesnika S. mona Gregorčiča priobčujemo v današnji številki dvojce slik. Na prvi vidimo ljudomili in nežni pesnikov obraz, druga pa nam kaže pesnikov pogrebni spreved, ki se je dne 24. novembra 1906. pomikal tja gori k Sv. Lovrencu na Libušnjem.